IN MEMORIAM

MILUTIN GARAŠANIN
(11.09. 1920 – 04.04. 2002)

Četvrtog aprila 2002. godine u 82. godini života umro je Milutin Garašanin, univerzitetski profesor i akademik, naučnik i arheolog svjetskog glasa. Smrt ga je odnijela upravo u momentu dok je spremao prilog za prošli broj našeg Godišnjaka koji je bio posvećen njegovom dugogodišnjem prijatelju i kolegi Alojzu Bencu. Taj prilog nažalost nije uspio da završi, no za sobom je ostavio veliko djelo i neizbrisive tragove u evropskoj praistorijskoj nauci. Obimni opus Milutina Garašanina u podjednakoj mjeri obuhvata istraživačku djelatnost, organizaciju naučnog rada i široku prosvjetno-podagošku aktivnost. Sjetimo se njegove disertacije iz 1950. godine "Hronologija vinčanske kulture" u kojoj je detaljno razrađena nova interpretacija ove veoma važne neolitske kulture i trasirana periodizacija balkanskog neolita. Istraživanja Milutina Garašanina u Pelagoniji predstavljaju prve, pionirske korake u izučavanju praistorije Makedonije, a slično se može reći i za njegova istraživanja u Crnoj Gori. U djelu "Neolithikum und Bronzezeit in Serbien und Montenegro" objavljenom u Njemačkoj 1959. godine on po prvi put daje cjelovit i moderno koncipiran pregled mlađih praistorijskih perioda u ovom dijelu Balkana. Iz toga je kasnije izraslo veliko sintesko djelo pod naslovom "Praistorija na tlu Srbije". Milutinu Garašaninu treba zahvaliti i za otkriće brojnih praistorijskih kultura kao što su Bubanj-Hum, Belotić-Bela Crkva, Dobrača, Grupe Paraćin i Medijana koje je često istraživao i prezentirao zajedno sa svojom suprugom Dragom Garašanin. Nezaobilazan je doprinos Milutina Garašanina proučavanju istorije i kulture starobalkanskih plemena koja su antički hroničari nazivali Ilirima i Tračanima. Veoma bitan dio njegovog istraživačkog opusa predstavljaju razmatranja problematike indoevropskih pokreta i seoba. Garašaninovi radovi iz tog domena, objavljeni pedesetih i šazdesetih godina prošlog vijeka, imali su snažan odjek u međunarodnoj naučnoj javnosti i, to sa sigurnošću možemo reći, u velikoj mjeri usmjerili pravac istraživanja ove, za kulturni identitet Evrope neobično važne i još uvijek aktuelne problematike.

Zahvaljujući velikoj erudiciji i snažnom humanističkom duhu Garašanin je pored veoma širokog i obimnog istraživačkog rada uspijevao da obavlja i niz važnih funkcija u domaćim i međunarodnim naučnim institucijama. Pored članstva u Srpskoj akademiji nauka i umetnosti, Akademiji nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Makedonskoj akademiji nauka i umjetnosti i

Bavarskoj akademiji nauka, kao i članstva u Njemačkom arheološkom institutu, Austrijskom arheološkom institutu i Institutu za praistoriju Italije, bio je dugogodišnji član rukovodećih tijela Međunarodne asocijacije za praistoriju i protoistoriju Evrope (UISPP), potpredsjednik Međunarodne asocijacije za studije jugoistočne Evrope (AIESEE), počasni član Internacionalne komisije za indoevropske studije i trakologiju, suosnivač i član Međunarodne interakademijske komisije za praistoriju Balkana, član Centra za balkanološka ispitivanja ANUBiH i td. Kao dugogodišnji profesor beogradskog univerziteta Milutin Garašanin je izveo brojne generacije arheologa koji danas uspješno djeluju u Srbiji i Crnoj Gori, Makedoniji, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Bugarskoj, Grčkoj, Španiji, Njemačkoj, Velikoj Britaniji i Sjedinjenim Američkim Državama.

Veliki doprinos Milutin Garašanin dao je i razvoju arheološkog rada u Bosni i Hercegovini. Kao dopisni član Akademije nauka i umjetnosti BiH i redovni i veoma aktivni član njenog Centra za balkanološka ispitivanja, Garašanin je uvijek rado dolazio u Sarajevo i učestvovao kako u koncipiranju tako i u izvođenju naučno-istraživačkih projekata na ovom prostoru. Bio je stalni član redakcije našeg Godišnjaka u kome je često objavljivao svoje radove i time u velikoj mjeri doprinosio kvalitetu i renomeu ovog časopisa. Nezaobilazan je i njegov udio u stvaranju epohalnog djela "Praistorija jugoslavenskih zemalja" koje je krajem sedamdesetih i početkom osamdesetih godina izdao Centar za balkanološka ispitivanja ANUBiH i koje i danas predstavlja uzor i obrazac za izradu regionalnih i interregionalnih sinteza.

Milutin Garašanin je bio zadnji veliki predstavnik "zlatne generacije" praistoričara koji su stasali na našem tlu i pedestih i šezdesetih godina 20. vijeka dospjeli u sami vrh evropske i svjetske arheologije. Pored njega nosioci te generacije bili su Alojz Benac, Vladimir Milojčić i Grga Novak. Za njima je ostala velika praznina, ali i veliko djelo i primjer mladim naraštajima da su pored osobnih kvaliteta i humanistički pristup, bezrezevna međusobna saradnja i razmjena iskustava, takođe neophodni preduslovi za uspješan naučni rad i postizanje trajnih rezultata.

Blagoje Govedarica